

Kuntoutuspalvelujen kehittämishanke LIIKE vuosille 2016–2017

Toteutussuunnitelma

Johdanto

Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksen merkittävä toimintamuoto on liikkuvat kuntoutuspalvelut. Ne muodostavat sisällöllisesti laajan tuoteperheen asiantuntijapalveluista, joita yhdistää toiminta Nenonpellon yksiköiden ulkopuolella asiakkaan lähiympäristössä.

Liikkuvat kuntoutuspalvelut toimivat lähellä asiakasta konsultatiivisella työotteella. Kuntoutukselliset interventiot kohdistuvat asiakkaaseen ja konsultatiivinen työ hänen ympärillään toimiiviin henkilöihin (läheiset ja lähityöntekijät). Kuntoutuksen vaikuttavuus paranee, kun se kohdentuu erityistä tukea tarvitsevaan asiakkaan lisäksi hänen toimintaympäristöönsä. Liikkuvina kuntoutuspalveluina voidaan tarjota konsultaatiota, erilaisia terapioita, ohjaus- ja neuvontapalveluita sekä koulutusta.

Valtioneuvoston (21.1.2010) tekemän periaatepäätöksen ohjelmasta kehitysvammaisten asumisen ja siihen liittyvien palvelujen järjestämiseksi mukaisesti Vaalijalan kuntayhtymän alueella asiakkaat ovat muuttaneet suunnitellusti laitospalveluista asumaan avopalveluihin. Tämä edellyttää sitä, että asiakkaat saavat riittävät palvelut avohuollossa, jotta mahdollistetaan kaikkien vammaisten henkilöiden asuminen lähiyhteisössä. STM:n julkaisema Laitoksesta yksilölliseen asumiseen, Kehitysvammaisten asumisen ohjelman toimeenpanon arviointi ja tehostettavat toimet vuosille 2016–2020 Seurantaryhmän loppuraporttiin on koottu toimenpiteitä, joilla kehitysvammaisten ihmisten asumista voidaan edelleen kehittää ja parantaa. Tehostettavien toimien perustana on YK:n sopimus vammaisten oikeuksista. Lähtökohtana on, että tehostetaan palvelutarpeen arviointia ja yksilöllistä palvelujen suunnittelua. Vammaisten henkilöiden elämää parannetaan myös antamalla yksilöllistä ja monipuolista kuntoutusta oikeaan aikaan.

Juha Sipilän hallituksen yksi kärkihankkeista on Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma LAPE. Kärkihankkeen tavoitteena ovat nykyistä lapsi- ja perhelähtöisemmät, vaikuttavammat, kustannustehokkaammat ja paremmin yhteen sovitettut palvelut. Lähtökohtana on peruspalvelujen vahvistaminen ja painopisteen siirtäminen ehkäiseviin palveluihin ja varhaiseen tukeen. Lisäksi tavoitteena kehittää lapsen oikeuksia vahvistavaa toimintakulttuuria lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin sekä heidän omien voimavarojensa vahvistamiseksi.

Tarve perhekeskeisen työn vahvistamiseen on syntynyt havainnoista kuntoutusyksiköissä. Perheissä, joissa on erityistä tukea tarvitseva lapsi, kehitty toisinaan tilanteita, joissa koko perheelle olisi saatava kokonaisvaltaista ja intensiivistä tukea kuntoutuksellisin keinoin heidän omassa toimintaympäristössä selviytymiseen.

Vaikka liikkuvia kuntoutuspalveluja ja perhekeskeistä työtä on tehty useita vuosia, kunnissa ei ole kuitenkaan vielä riittävää valmiutta ostaa niitä ajoissa. Liian usein pulmatilanteet kehittyvät niin vaativiksi, että ne johtavat pitkäkestoisen laituskuntoutuksen tarpeeseen.

Hankkeen toteutus

Kuntoutuspalvelujen kehittämishanke LIIKE toteutetaan vuosien 2016 – 2017 aikana. Kehittämishanke toteutetaan kolmessa osahankkeessa, joiden avulla pyritään kehittämään liikkuvien kuntoutuspalvelujen tuottamisen ja ostamisen osaamista.

Osahankkeita ovat:

- ”Perhekeskeinen työote”
- ”Ennaltaehkäisevä perhekeskeinen työskentely”
- ”Varhainen tuki aikuisen arkeen”

Kehittämishanke on suunnattu Vaalijalan kuntayhtymän jäsenkunnille ja ulkokunnille, joiden kanssa on tehty puitesopimus. Asiakkaat kehittämishankkeeseen ohjautuu palvelutarpeen arvioinnin kautta, josta vastaa johtava lääkäri Anu Hirvonen yhdessä moniammatillisen työryhmän kanssa. Tärkeä osa kehittämishankkeessa tapahtuvaa työskentelyä on avoin yhteistyö asiakkaan kotikunnan toimijoiden kanssa.

LIIKE kehittämishankkeen ohjausryhmänä toimii Vaalijalan kuntayhtymän johtoryhmä. Osahankkeisiin nimetään moniammatilliset työryhmät, joiden tehtävänä on kehittää, ohjata ja tukea asiakkaiden kanssa tehtävää työskentelyä sekä tarvittaessa osallistua työskentelyyn. Lisäksi osahankkeisiin nimetään vastuutyöntekijät. Kehittämishankkeen koordinaattorina toimii kehittämiskoordinaattori Mari Niinivirta. ”Perhekeskeinen työote” osahankkeesta vastaa kuntoutuksen johtaja Maarit Rantakurtakko.

LIIKE kehittämishankkeen tavoitteena on

- kehittää Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksen tuottamien liikkuvien kuntoutuspalvelujen kokonaisuutta niin sisällöllisesti kuin rakenteellisesti vastaamaan erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden, heidän perheiden ja lähiyhteisöjen ja kuntien tarpeisiin (tuotteistaminen).
- vahvistaa Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksen henkilökunnan osaamista ja yhdenmukaistaa työskentelyä liikkuvissa kuntoutuspalveluissa.
- kerätä tietoa toiminnan vaikuttavuudesta ja mallintaa hyviä toimintatapoja.
- vahvistaa kuntien valmiuksia ostaa liikkuvia kuntoutuspalveluja riittävän ajoissa.

Lisäksi kehittämishankkeessa toteutuville osahankkeilla on omat kohdennetut tavoitteet.

LIIKE kehittämishanke toteutetaan kolmivaiheisena kehittämisprosessina, joka koostuu suunnittelu-, toteutus- ja arviointivaiheista.

Suunnittelu 4-8/2016

- Kehittämishankkeen suunnittelu
- Ohjausryhmätyöskentely
- Moniammatillisten työryhmien valinta
- Vastuutyöntekijöiden valinta
- Kehittämishankkeessa mukana olevien työntekijöiden koulutus
- Tiedottaminen yhteistyökumppaneille ja Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksessa

Toteutus 9/2016- 11/2017

- Kehittämishankkeen toteuttaminen, asiakastyö
- Jatkuva vaikuttavuuden arviointi
- Liikkuvien kuntoutuspalveluiden kuvaaminen ja mallintaminen
- Kehittämishankkeessa mukana olevien työntekijöiden koulutus ja työnohjaus
- Tiedottaminen yhteistyökumppaneille ja Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksessa

Arviointi 12/2017

- Kehittämishankkeen päättäminen
- Tulosten arviointi
- Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksen liikkuvien kuntoutuspalveluiden kuvaus
- Tiedottaminen yhteistyökumppaneille ja Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksessa

LIIKE kehittämishankkeessa vaikuttavuuden arviointi toteutetaan jatkuvana prosessina koko kehittämishankkeen ajan. Vaikuttavuutta arvioidaan kolmesta näkökulmasta käsin seuraavasti:

- Toimintakyvyn arviointi
 - Lasten ja nuorten osalta heidän kuntoutukseen soveltuvat toimintakykymittarit
 - Aikuisten osalta käytetään toimintakykymittareina TOIMI- menetelmä toimintakyvyn kuvaamiseen ja PSYTO – psykososiaalisen toimintakyvyn arviointiasteikko
- Kustannusten arviointi
 - Todelliset kustannukset Vaalijalan osaamis- ja tukikeskukselle
 - Henkilöstön käyttämä työaika
 - Henkilöstön todelliset palkkakustannukset
 - Henkilöstön matkakustannukset
 - Arvio kunnalle aiheutuneista kustannuksista
 - Arvio liikkuvina kuntoutuspalveluina toteutettujen palvelujen kustannuksista
 - Arvio kuvitteellisen kuntoutusjakson kustannuksista
- Laadullinen arviointi
 - Asiakkaan ja hänen perheensä kokemus
 - Asiakkaan lähiyhteisössä liikkuvien kuntoutuspalveluiden toteutukseen osallistuneiden työntekijöiden kokemukset
 - Asiakkaan kotikunnan vammaispalvelujen kokemukset
 - Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksen liikkuvien kuntoutuspalveluiden toteutukseen osallistuneiden työntekijöiden kokemukset
 - Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksen johdon kokemukset

Laadullisen arvioinnin suorittaa ulkopuolinen taho, joka lisää arvioinnin luotettavuutta. Tältä osin LIIKE kehittämishanke tarjoaa yhteistyömahdollisuutta toiminta-alueensa ammattikorkeakouluille, joissa on kuntoutuksen koulutusohjelma. Tavoitteena on, että laadullinen arviointi tapahtuu opiskelijoiden tekeminä opinnäytteinä.

Tiedottaminen LIIKE kehittämishankkeessa perustuu avoimuuteen ja läpinäkyvyyteen. Kehittämishankkeesta, sen etenemisestä ja tuloksista tiedotetaan Vaalijalan kuntien sosiaali- ja terveyspalvelujen johdolle ja vammaispalveluissa asiakkaiden palveluista vastaaville työntekijöille.

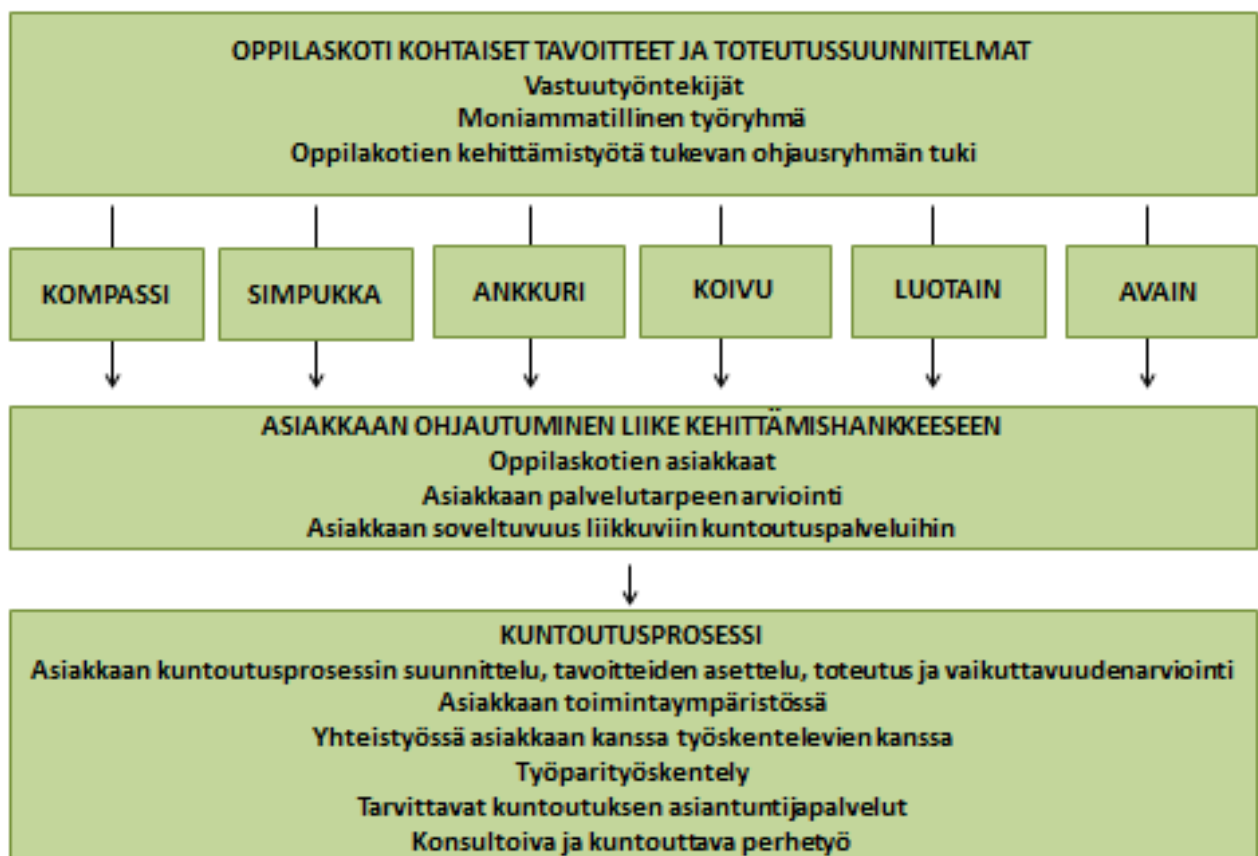
Tiedottaminen tapahtuu pääasiallisesti sähköpostitiedotteiden, henkilökohtaisten tapaamisten, tiedotuslehden ja erilaisten koulutusten ja tapahtumien kautta.

Tiedotuksessa kiinnitetään huomiota myös sisäiseen tiedottamiseen Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksen henkilöstölle siten, että koko henkilöstön tietoisuus lisääntyy liikkuvien kuntoutuspalvelujen kokonaisuudesta ja niiden mahdollisuuksista osana asiakkaiden kuntoutusprosesseja. Tiedottaminen tapahtuu pääasiallisesti sähköpostitiedotteiden, tiedotuslehden ja erilaisten koulutusten ja tapahtumien kautta.

”Perhekeskeinen työote” - osahanke

Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksen oppilaskodit tarjoavat erityistä tukea tarvitseville lapsille ja nuorille tarpeenmukaista, yksilöllistä kuntoutusta ja tukea kasvuun, kehitykseen ja koulunkäyntiin. Kuntoutus oppilaskodeissa voi olla lyhytkestoista tilanteenarviointia, intervallikuntoutusta tai pidempiaikaista kuntoutusta lapsen ja nuoren yksilöllisten tarpeiden mukaisesti.

Oppilaskotien erilaisen profiloitumisen vuoksi on tärkeä kehittää liikkuvia kuntoutuspalveluja huomioiden niiden erityispiirteet. ”Perhekeskeinen työote” -osahankeen tavoitteena on mallintaa erilaisia lasten ja nuorten liikkuvia kuntoutuspalveluja ja perhekeskeistä työtä, joiden avulla pyritään tulevaisuudessa ennaltaehkäisemään laitospalvelun tarvetta ja lyhentämään sen kestoa tukemalla ja ohjaamalla lasta ja nuorta, hänen perhettä ja toimintaympäristöä

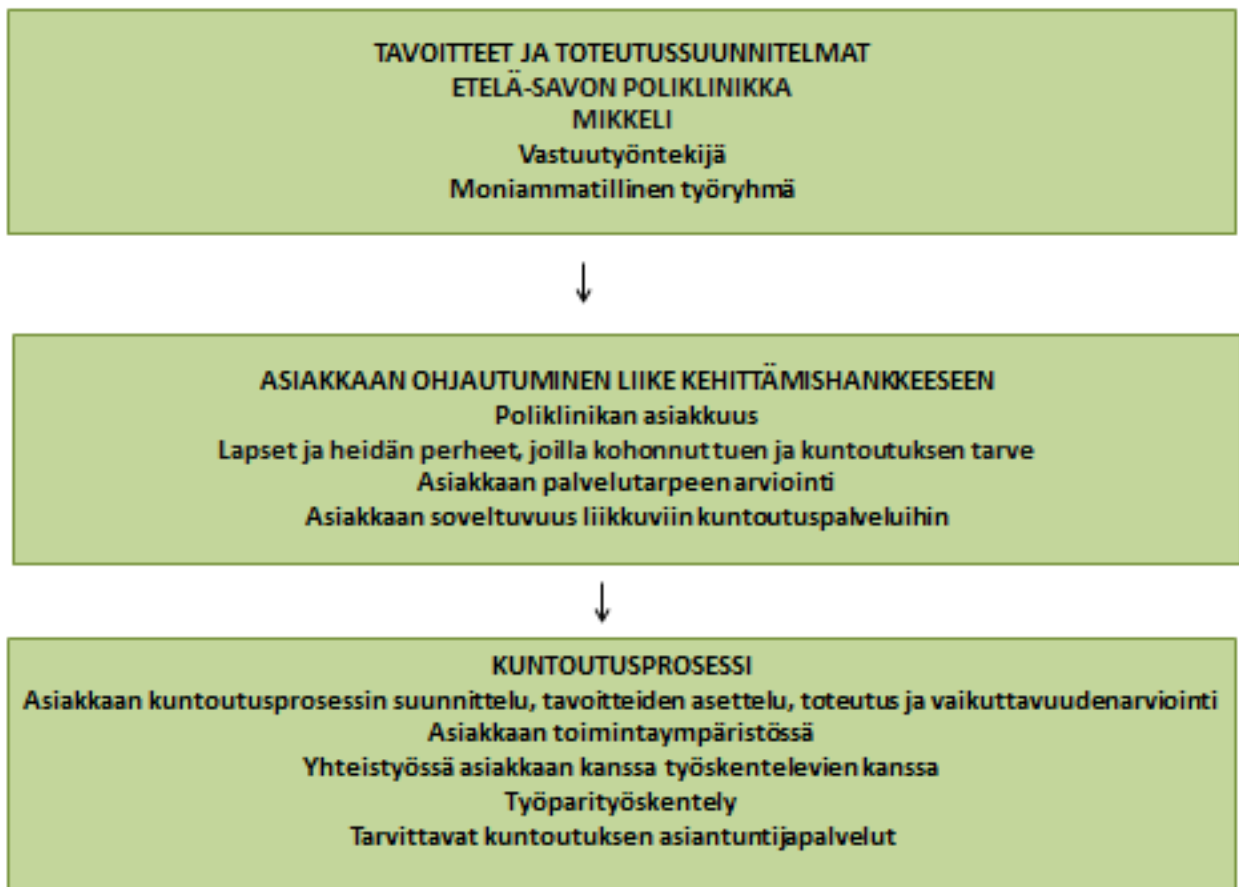


KUVA 1 ”Perhekeskeinen työote” - osahanke

”Ennaltaehkäisevä perhekeskeinen työskentely”- osahanke

Vaalijalan kuntayhtymän poliklinikat toimivat Mikkelissä, Kuopiossa ja Pieksämäellä. Ne ovat asiantuntijatahoja, jotka suunnittelevat kuntoutusta ja arvioivat sen tarvetta ja toteutumista yhdessä asiakkaan lähiverkoston ja kotikunnan kanssa. Poliklinikoiden tehtävänä on tukea avo-
huoltoa, antaa tietoa kehitysvammaisuudesta ja edistää kehitysvammaisten henkilöiden toiminta-
takykyä. Poliklinikoiden toiminta perustuu moniammatilliseen työskentelyyn. Toiminta on perhe-
keskeistä, asiakkaan kokonaistilanteen huomioivaa ja ennaltaehkäisevää. Toiminta voi tapah-
tua poliklinikalla tai asiakkaiden toimintaympäristöissä.

”Ennaltaehkäisevä perhekeskeinen työskentely”- osahankeen tavoitteena on tunnistaa polikli-
nikka palveluissa olevat asiakkaat ja perheet, joilla on paljon tuen ja kuntoutuksen tarvetta sekä
vastata tähän tuen tarpeeseen liikkuvien kuntoutuspalvelujen keinoin oikea-aikaisesti. Kehittä-
mishankkeen tavoitteena on tarjota heille ja heidän kanssaan työskenteleville ammattilaisille
liikkuvien kuntoutuspalvelujen kautta tukea, ohjausta ja kuntoutusta omaan toimintaympäris-
töön. Kehittämishankkeen tavoitteena on mallintaa avo-
huollossa toteutettavia lasten ja nuor-
ten liikkuvia kuntoutuspalveluja ja perhekeskeistä työtä, joiden avulla pyritään ennaltaehkäise-
mään laituskuntoutuksen tarvetta tukemalla ja ohjaamalla lasta ja nuorta, hänen perhettä ja
toimintaympäristöä. Kehittämishanke toteutetaan Etelä-Savon poliklinikalla Mikkelissä.



KUVA 2 ”Ennaltaehkäisevä perhekeskeinen työskentely”-osahanke

”Varhainen tuki aikuisen arkeen”- osahanke

Vaalijalan kuntoutusyksiköt tarjoavat erityistä tukea tarvitseville henkilöille tarpeenmukaista, yksilöllistä kuntoutusta ja tukea, elämänläheisiä palveluita elämänkaaren kaikissa vaiheissa. Kuntoutus voi olla lyhytkestoista tilanteenarviointia, intervallikuntoutusta tai pidempiaikaista kuntoutusta yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Kuntoutuksessa, sen suunnittelussa ja toteutuksessa on keskiössä kuntoutuja ja oman kodin sekä toimintaympäristön verkosto.

”Aikuiset ja heidän lähiyhteisönsä”-osahankeen tavoitteena on kehittää uudenlaista toimintatapaa, jossa asiakkaan kuntoutustarve arvioidaan alkukartoituskäynneillä ja pyritään suunnittelemaan kuntoutus hänen omaan toimintaympäristöönsä. Tavoitteena on tarjota asiakkaalle ja hänen lähiyhteisölleen tukea, ohjausta, konsultaatio ja kuntoutusta asiakkaan omaan toimintaympäristöön. Mikäli asiakkaan kuntoutustarve kuitenkin vaatii laitospalvelujaksoa, on alkukartoituskäynneillä saatu arvokasta tietoa asiakkaasta, lähiympäristön toiminnasta sekä mahdollisista tekijöistä, jotka ovat vaikuttaneet asiakkaan kuntoutustarpeen syntyyn. Osahankeen tavoitteena on vähentää laitospalvelujaksoja ja vahvistaa asiakkaan lähiyhteisön osaamista.



KUVA 3 ”Aikuiset ja heidän lähiyhteisönsä”-osahanke